

РУСИЯ МЕЖДУ ПРЕЗИДЕНТА И/ИЛИ ПРЕМИЕРА ПУТИН?

Проф. д-р Нина Дюлгерова

През 2007 г. Русия продължи да бъде в центъра на многобройните анализи и прогнози. Енергийните параметри на международните отношения определяха съвременните приоритети, конюнктурните конфигурации и стратегическите планове на глобалните и регионалните играчи в Евразийския регион. Европейският съюз, САЩ и Русия влязоха в широко мащабна симбиоза, в която сътрудничеството и конфронтацията вървят ръка за ръка. 2007 г. очерта конфликтните точки, европейските и американски страхове и засилващото се руско самочувствие. Стратегическите суровини и тяхното транспортиране оформиха геополитическия пъзел, в който персонифицирането на участниците, изведе ситуацията на нов етап на глобално и регионално развитие.

Това предопредели сериозният и продължителен интерес към руския президент Владимир Путин и неговото бъдещо ситуиране в руските и световните политически и икономически схеми. Спекулациите по този въпрос през цялото година се подсилваха от противоречивите индикации от Кремъл и самия президент. Отсъствието на ясна перспектива за бъдещото управление на Русия засилваше страховете и подклаждаше авантюристичните духове за прекрояване на руското пространство.

За по-малко от две седмици неяснотите около бъдещето на Владимир Путин и името на неговия приемник на президентския пост бяха разсеяни. Парламентарните избори на 2 декември очертаха абсолютният победител – президентската партия „Единна Русия“, която със своите 315 депутатски мандата си осигури конституционното мнозинство, а на 10 декември президентът на Русия Владимир Путин подкрепи кандидатурата на първия вицепремиер Дмитрий Медведев за президент на Русия от партията "Единна Русия". От своя страна Медведев предложи Путин за премиер на бъдещото руско правителство. Картите са свалени, Русия даден ясен знак, че Москва не иска конфронтация, нещо повече, гарантира приемственост на водената досега от Кремъл политика.

Какво може да се очаква в бъдеще при така очерталата се кадрова конфигурация за най-важните постове в Русия?

Експертите са единодушни, че победата на Медведев е сигурна още на първия тур на 2 март 2008 г., тъй като неговата кандидатура е продължение на путинското статукво в Кремъл. Руските пазари реагираха положително на новината - индексът РТС порасна с 1.5% до 2320.05 пункта, а ММВБ - с 1.7% до 1945.64 пункта. Акциите на "Газпром", чийто председател на съвета на директорите е Медведев, бяха сред активно търсените на сесията; Основателен е коментарът на икономиста от "Уникредит Атон" Владимир Осаковски, че "номинацията гарантира мястото на "Газпром" като стратегически сектор". Според специалиста по развиващи се пазари Тим Аш "това е добра новина, защото показва, че сегашният президент ще остане

близо до трона дори и след като слезе от него". Освен това Медведев минава за либерал, което му гарантира добър прием в чужбина.

И ако тези оценки имат за цел да успокоят света, че партийната и икономическата конфигурация в Русия ще се запази, то информацията за „Гардиън“ за борбата в Кремъл между групата силовици, водена от Игор Сечин, заместник-шеф на президентската администрация, и групата на „либералите“, в която влиза посоченият от Путин за негов наследник Дмитрий Медведев, очертава интересни варианти за бъдещето на Русия. Към първата група спадат още Николай Патрушев, шеф на Федералната служба за сигурност, заместникът му Александър Бортников и съветникът на Путин Виктор Иванов. Към втората са олигархът Роман Абрамович, семейството на Борис Елцин и узбекът милиардер Алишер Усманов, шеф на Федералната служба за контрол над лекарствата. Факт е констатацията на „Гардиън“, че в битката между тях няма идеология, а това е война на бизнес конкуренти.

И ако бъдещето на Дмитрий Медведев е достатъчно ясно след 2 март 2008 г., ако всичко протече по оповестения план, то вариантите за бъдещето на Владимир Путин продължават да са актуални. Отново се тиражира периодично лансираната през последните месеци идея настоящият президент да оглави „Газпром“ догодина, когато приключи мандатът му в Кремъл. Още повече, че досегашният му ръководител Дмитрий Медведев обяви, че ще освободи мястото, ако бъде избран за президент. Интригата вече се заформя от факта, че неназовани източници от Кремъл твърдят, че „Газпром“ първо ще потърси технократ за овакантия от Медведев пост, преди да се обърне към Путин.

Големият въпрос все пак остава как ще се развие ситуацията след президентските избори на 2 февруари?

Първият основен извод, който се очертава от парламентарните избори от декември 2007 г. е установеният монополен контрол над Руската дума от властовата конфигурация зад руския президент. Този контрол е с идеята да осигури не само конституционно мнозинство за промяна на основния закон (ако тя се наложи), но също така институционални гаранции за властта на Путин в неговата следпрезидентска роля върху руското правителство. Не трябва да се забравя обстоятелството, че в Русия, независимо дали Путин ще е премиер или не, руското правителство не би могло да управлява против волята на „Единна Русия“ в парламента. Силни са спомените за непослушното мнозинство в Думата, което изпрати танковете на Елцин срещу нея през 1993 г.

И ако тази властова конфигурация е относително ясна и прогнозируема, то не така стои въпросът с поведението на наследника на Путин на президентския пост. Дмитрий Медведев има нелеката задача да остане лоялен приемник не само на водената досега политика, но и на амбицията на сегашния президент да запази властта си в новата властова конфигурация. Русия е изправена пред сериозното предизвикателство за осъществяване на успешна симбиоза между персонифицирано самодържавие и относително мека авторитарна модернизация.

Разнообразните са оценките и вариантите за нейното осъществяване. Прогнозата на Майкъл Макфол от института “Карнеги” е, че силовото окупиране и монополизирание на институционални властови ресурси от Путин, осъществено на 2 декември, крие в себе си опасен и безмилостен парадокс. Този извод се допълва от убеждението на политолога Станислав Белковски, че силовото окопаване на Путин в институции като Думата е илюзорна гаранция за успешно политическо оцеляване.

Практиката действително е доказала, че в Русия властта се персонифицира и с приключването на операция “приемник” цялата харизма и цялата власт на Путин, автоматично ще се прехвърлят върху новия “цар” в президентското кресло. Царят умря, да живее царят!

Персоналната власт и институционалната власт имат различна природа първата почива върху харизма и традиция, а втората върху ненарушими норми и процедури. Насилственото прекрояване на институциите чрез манипулиране и обезсмисляне на политическия избор, което на практика стана на 2 декември, засилва опасността от тяхното изпразване от съдържание и реална власт тогава, когато вече бившият президент Путин ще има най-голяма нужда от нея.

Тази политика обаче има своята вътрешна логика, която е предопределена от създадената при управлението на Путин политическа, икономическа и силова конфигурация. Русия при Путин се управлява от малобройна олигархия на върха на държавната власт, чието богатство и контрол върху руската икономика е пряко и едностранно зависимо от политико-административните позиции на отделните олигарси. Естествено е смяната на президента да предизвика вътрешни размествания на политическите позиции нещо напълно естествено и очаквано, особено в системата на самодържавна персонифицирана власт в Русия. Конкретните резултати ще са смяната на собствениците на десетки милиарди петролни и газови щатски долари, което обезпечава на практика и политическата власт. Голямата промяна води до голяма съпротива, а оттам и до дестабилизация на политическата власт. Естествена е логиката на процеса, ориентиран към запазване на Путин в достатъчно мощна властова позиция след напускане на президентския пост като единствена гаранция срещу подобна дестабилизация.

Доколко този вариант е осъществим ще покаже бъдещето, още повече, че успехът на политическата приемственост между стария и новия руски президент ще зависи преди всичко от странични, неподконтролни на Кремъл и на Русия фактори, най-важният сред които са цените на горивата на световните пазари. „Енергийният рай” на Русия през последните две години от управлението на Путин е впечатляващ, но доколко е сигурен? Единствено запазването на руската икономика на сегашните нива е относителна гаранция за намаляване на риска от политическата криза на приемствеността.

Преходът от ерата на Путин (може би?) към ерата на Медведев се очаква с нетърпение и с известен страх, Наместването на икономическите и политическите пластове в Русия през следващата година ще окажат своето

влияние върху отношенията ѝ, в една или друга степен, с глобалните партньори/съперници като Европейския съюз и САЩ, и с регионалните субекти като държавите от Кавказ, Централна Азия и Балканите. Енергийните проекти и диверсификационните транспортни коридори продължават да бъдат основният сегмент от външнополитическите приоритети на съвременния свят. Русия продължава да бъде основният ориентир за решаването на енергийните проблеми на Европейския съюз, което определя и постоянния интерес към нейните политически и икономически промени. Русия с Путин или без Путин отново е предизвикателството и загадката на глобалното бъдеще,